

RAS-PROJECT BOERENZWALUW 2010

RAS staat voor Recapturing Adults for Survival: of te wel soortgericht onderzoek naar de overleving van Nederlandse broedvogels. In een vast studiegebied wordt daarbij een bepaalde soort onder de loep genomen. Daarbij wordt met een vaste terugvangst inspanning getracht terugmeldingen te verzamelen van adulte broedvogels in ons geval de boerenzwaluw. Doel is om hierdoor inzicht te krijgen in overleving, plaatstrouw, leeftijdsopbouw en dispersie.

Onze deelname

In 2010 werden adulte boerenzwaluwen geringd en gevangen op vier boerderijen met een totaal van 41 broedparen. Tevens werden op deze boerderijen alle jongen geringd. Op een vijfde boerderij werden alleen de nestjongen geringd. Het vangen de broedvogels doen we in de vroege ochtenduren. Omdat nagenoeg alle broedvogels overnachten in de broedruimte, worden voor zonsopgang hierin de netten opgesteld waarbij de in- en uitvliegopeningen worden afgesloten. Door deze methode is het ons in 2010 gelukt om 77 oftewel 94 % van de broedvogels te vangen. Het betrof hier 40 mannetjes en 37 vrouwtjes. Van deze 77 gevangen boerenzwaluwen waren 24 exemplaren al in eerdere jaren geringd.

In de onderstaande tabel staat behalve het ringjaar ook de toenmalige status aangegeven van de terugvangsten in 2009:

Ringjaar van de terugmeldingen in 2010	2005	2006	2007	2008	2009
Geringd als broedvogel op vanglocatie	1	3	2	6	10
Geringd als nestjong op vanglocatie		1		1	
Totaal teruggevangen in 2009	1	4	2	7	10

Zoals te verwachten, hadden de meeste terugvangsten betrekking op boerenzwaluwen die in 2008 en 2009 als broedvogel werden geringd. De terugvangsten uit voorgaande jaren waren gering. Zwaluwen zijn zeer plaatstrouw aan een broedlocatie en zullen, als ze de trek en winterperiode in Afrika hebben overleefd, terugkeren naar hun broedplek. Van alle 61 broedvogels die we in 2009 hebben gevangen hebben we er 20 ofwel 32 % in 2010 terug kunnen vangen op hun broedplaats. Voor het gros van de overige broedvogels uit 2009, zal waarschijnlijk het doek ergens gevallen zijn op trek of tijdens de winterperiode in Afrika. De oudste teruggevangen zwaluw werd in 2005 geringd als broedvogel en was op het moment van terugvangst in 2010 dus minimaal 6 jaar oud. Dit mannetje werd vanaf 2005 elk jaar teruggevangen. Het is opvallend dat we van alle 148 geringde pullen in 2009 er niet één in 2010 hebben teruggevangen. Dit maakt duidelijk dat slechts een marginaal deel van de geringde jongen terugkeren op hun geboorteplek. Van alle jonge boerenzwaluwen die we in der loop der jaren hebben geringd, en dat zijn er ruim tienduizend, hebben we slechts 2 % teruggevangen als broedvogel.

De zwaluwpopulatie op een broedlocatie wordt maar voor gering deel gevormd uit eigen nestjongen. Een goedvoorbeeld hiervan is de boerderij van Bernhard Bijen. Vanaf 1993 zijn hier jaarlijks bijna alle broedvogels gevangen. In de afgelopen 18 jaar hebben we op deze boerderij 322 verschillende broedvogels gevangen. Hieronder slechts 30, die op dit erf als nestjong waren geringd en in de daarop volgende jaren als broedvogel terugkeerden op hun geboorteplek. En dat uit een totaal van 1834 nestjongen, die vanaf 1993 op de boerderij van Bernhard zijn geringd.

Broedbiologisch onderzoek.

Om meer inzicht te krijgen in de aantalsontwikkeling is door Vogelbescherming Nederland, SOVON vogelonderzoek en de stichting Hirundo in 2009 een breed landelijk onderzoek opgezet naar de boerenzwaluw. Behalve de gegevens die verzameld worden via het RAS-Project is hierbij is ook aandacht voor onderzoek naar broedbiologie via het "Nestkaartenproject" van SOVON en het "Ringproject Pullen" van het vogeltrekstation. Ringers van onze vereniging, met name de helaas veel te vroeg overleden Anton Conings en Johan Drop kennen inmiddels een lange traditie in deelname aan onderzoek naar de boerenzwaluw. Om meer gestalte te kunnen geven aan dit onderzoek is er bij het vogeltrekstation een aanvraag ingediend voor uitbreiding van ringcapaciteit. Leonard Rouhof assisteerde al jaren bij het RAS project en wilde hieraan ook graag als ringer deelnemen. Na een met goed gevolg afgelegde proef van bekwaamheid heeft het vogeltrekstation een ringvergunning voor hem afgegeven. Hij zal samen met Johan Drop het project uitvoeren en heeft in 2010 hiermee een begin gemaakt.

Broedseizoen 2010.

Aan de hand van eigen tellingen en inventarisaties door derden lijkt het, dat het aantal broedparen in onze omgeving in 2010 lager was als in 2009. Exacte getallen zijn niet te geven omdat de tellingen in ons verenigingsgebied niet gebiedsdekkend zijn. Hoe dan ook, op de projectlocaties was het aantal broedparen lager dan in 2009. Hier komt nog bij dat het aantal zwaluwen op één boerderij door toedoen van een steenuil vorig jaar flink is gedaald.

Gecontroleerde nesten:	85
Eieren gem. per nest	4,3
Uitgevl. per nest gem:	3,5
Uitgevl. per broedpaar	7,1
Aantal 1 ^e legfels	43
Aantal 2 ^e legfels	36
Aantal 3 ^e legfels	2
Geb.dat gem. 1 ^e legfel	11 mei
Geb.dat gem. 2e legfel	6 juli
Nestjongen geringd:	303

Ondanks wisselende weersomstandigheden was er kennelijk voldoende voedsel voor de jongen.

In 2010 werden 85 legfels gevolgd op uitkomst gegevens. Hiervan zijn voor het nestkaartenproject van SOVON ook nestkaarten ingevoerd. De eerste eieren werden rond 25 april gelegd en de eerste jongen zijn al in de tweede week van mei uitgekomen. Toch zijn de meeste broedparen wat later begonnen als dat we de laatste jaren gewend waren. Dit zal alles te maken hebben met de koude weersomstandigheden en de beschikbaarheid van voedsel in april. De boerenzwaluwen begonnen gemiddeld op 11 mei met het eerste legfel. Dit was 5 dagen later als in 2009. Het legbegin van het 2e legfel was gemiddeld op 6 juli. Uiteindelijk wisten 2 broedparen drie geslaagde broedsels met jongen groot te krijgen. De weeromstandigheden waren in de afgelopen broedperiode zeer verschillend. Warm en droog in de jongenperiode van het eerste en juist koud en nat bij het grootbrengen van het tweede broedsel. Ondanks deze zeer verschillende weersomstandigheden was het aantal uitgevlogen jongen in beide broedperiodes goed. Gemiddeld vlogen uit het eerste broedsel bijna 4 jongen uit en bij het tweede legfel waren dat er 3,2 jongen per nest. Kennelijk wisten de zwaluwen toch nog voldoende voedsel halen voor de jongen. Het Twentse coulissenlandschap zal hier aan hebben bijgedragen. Vooral in slechtweertperiodes foerageren zwaluwen langs houtwallen en boomsingels. Het aantal van 7,1 uitgevlogen jongen per broedpaar was voor onze omgeving zelfs iets hoger als gemiddeld. Het langjarig gemiddelde (gegevens ESP-Project van 1993-2004) ligt in onze omgeving op 6,8 jong per broedpaar.